VIKIPEEDIA

Mari keel

Mari keel (niidumari *марий йылме*; mäemari *мары йӹлмӹ*) on maride kõneldav soome-ugri keelte hulka kuuluv volga-soome keel.

2002. aastal oli kõnelejaid 488 000.

Mari keeles on neli suuremat murret: mäemari (Volgast lõunas), loodemari (Kirovi oblastis ja Nižni Novgorodi oblastis), niidumari (Volgast põhjas ja läänes; mari keele kõnelejate enamus) ja idamurre. Kirjakeeli on kaks – mäemari ja niidumari. Mõlemad kirjakeeled on Marimaal ametikeelteks.

Mari keeled on soovõrdsed, nendes puudub grammatiliselt sugu.

Mari keele kujunemisala arvatakse asuvat tänasest Marimaast lääne pool.

Esimesed kirjakeele mälestised 18. sajandist. Mõlemad mari kirjakeeled kasutavad praegu kohandatud kirillitsat. Niidumari tähestikus on lisaks vene tähestiku tähtedele tähed Ҥ, Ӧ ja Ӱ. Mäemari tähestikus on Ӓ, Ӧ, Ӱ ja Ӹ.

mari keel (марий йылме / мары йӹлмӹ)	
Kõneldakse	Venemaal
Piirkonnad	Marimaa
Kokku kõnelejaid	umbes 550 000
Keelesugulus	uurali keeled soomeugri keeled (volga-soome keeled) **mari keel**
Ametlik staatus	
Ametlik keel	*de jure* Marimaa
Keelekoodid	
ISO 639-1	-
ISO 639-2	chm

Sisukord

Niidumari tähestik

А а	Б б	В в	Г г	Д д	Е е	Ё ё	Ж ж
З з	И и	Й й	К к	Л л	М м	Н н	Ҥ ҥ
О о	Ӧ ӧ	П п	Р р	С с	Т т	У у	Ӱ ӱ
Ф ф	Х х	Ц ц	Ч ч	Ш ш	Щ щ	Ъ ъ	Ы ы
Ь ь	Э э	Ю ю	Я я				

Mäemari tähestik

А а	Ӓ ӓ	Б б	В в	Г г	Д д	Е е	Ё ё
Ж ж	З з	И и	Й й	К к	Л л	М м	Н н
О о	Ӧ ӧ	П п	Р р	С с	Т т	У у	Ӱ ӱ
Ф ф	Х х	Ц ц	Ч ч	Ш ш	Щ щ	Ъ ъ	Ы ы
Ӹ ӹ	Ь ь	Э э	Ю ю	Я я			

Loodemari tähestik

А а	Ӓ ӓ	Б б	В в	Г г	Д д	Е е	Ё ё

Ж ж	З з	И и	Й й	К к	Л л	М м	Н н
Ӈ ӈ	О о	Ӧ ӧ	Ө ө	Ӫ ӫ	П п	Р р	С с
Т т	У у	Ӱ ӱ	Ф ф	Х х	Ц ц	Ч ч	Ш ш
Щ щ	Ъ ъ	Ы ы	Ӹ ӹ	Ь ь	Э э	Ю ю	Я я

Grammatika

Arvsõnad

Keel	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	20
Niidumari	Ик, и́кте (и́кыт, и́ктыт)	Кок, ко́кыт (ко́ктыт)	Кум, ку́мыт	Ныл, ны́лыт	Виз (вич), ви́зыт	Куд, ку́дыт	Шым, шы́мыт	Канда́ш, канда́ше	Инде́ш, инде́ше	Лу	Лати́к, лати́кыт	Ко́ло
Mäemari	Ик, икты	Кок, кокты	Кым, кымыт	Нӹл, нӹлыт	Вӹц, вӹзыт	Куд, кудыт	Шӹм, шӹмыт	Кӑндакш, кӑндакшы	Ӹндекш, ӹндекшы	Лу	Луатик, луатикты	Коклы
Keel	**30**	**40**	**50**	**60**	**70**	**80**	**90**	**100**	**1000**	**10000**	**1000000**	**1000000000**
Niidumari	Ку́мло	Ны́лле	Ви́тле	Ку́дло	Шы́мле	Кандашле	Индешле	Шӱдӧ	Тӱжем	Тӱмем	Амион	Камысыр
Mäemari	Кымлы	Нӹллы	Вӹцлы	Кудлу	Шӹмлу	Кӑндакшлу	Ӹндекшлу	Шӱды	Тӹжем	Лу тӹжем	Миллион	Миллиард

Isikulised asesõnad

NM	Ainsus	Mitmus
1.	мый	ме
2.	тый	те
3.	тудо	нуно

MM	Ainsus	Mitmus
1.	мӹнь	мӓ
2.	тӹнь	тӓ
3.	тӹды	нӹны

Küsisõnad

Niidumari küsisõnad: **мо** "mis", **кӧ** "kes", **кузе** "kuidas", **мочол(о)**, **мыняр(е)** "kui palju", **кушто** "kus", **кушко** "kuhu", **кунам** "millal", **могай** "milline", **молан** "miks".

Mäemari küsisõnad: **ма** "mis", **кӱ** "kes", **кыце** "kuidas", **маняр** "kui palju", **кышты** "kus", **кышкы** "kuhu", **кынам** "millal", **махань** "milline", **малын** "miks".

Vaata ka

- Marid
- Marimaa

Välislingid

- Ethnologue.com **niidumari keel**est (http://www.ethnologue.com/show_language.asp?code=MHR)
- Ethnologue.com **mäemari keel**est (http://www.ethnologue.com/show_language.asp?code=MRJ)
- Mäemari ja niidumari tähestik (http://www.geonames.de/alphmq.html#chm)
- Eesti-mari sõnaraamat (http://www.eki.ee/dict/mari/)
- Soome-ugri sõnaraamatud (http://www.dict.marlamuter.ru/)

Niidumarikeelne Vikipeedia

Mäemarikeelne Vikipeedia

Meedias

- Sven-Erik Soosaar: "EKI keelekool: hindamatu väärtusega esivanemate keel" (http://arvamus.postimees.ee/4107561/eki-keelekool-hindamatu-vaartusega-esivanemate-keel) arvamus.postimees.ee, 12. mai 2017

v · r (https://et.wikipedia.org/w/index.php?title=Mall:Uurali_keeled&action=edit) **Uurali keeled ja murded**

ugri keeled	handi keel • mansi keel • ungari keel
permi keeled	komi keel (permikomi keel, jazva murre) • udmurdi keel (bessermani murre)
mari keeled	niidumari keel • mäemari keel (loodemari murre)
mordva keeled	ersa keel • mokša keel
saami keeled	Akkala saami keel † • Inari saami keel • Kemi saami keel † • Kildini saami keel • koltasaami keel • turjasaami keel • Lule saami keel • lõunasaami keel • Pite saami keel • põhjasaami keel • Ume saami keel
läänemeresoome keeled	eesti keel (mulgi keel, setu keel, tartu keel, võru keel) • isuri keel • karjala keel (livviko ehk Aunuse karjala keel, lüüdi keel) • liivi keel • soome keel (kveeni keel, meä keel) • vadja keel (kreevini keel) • vepsa keel
samojeedi keeled	neenetsi keel (tundraneenetsi keel • metsaneenetsi keel) • eenetsi keel • nganassaani keel • sölkupi keel • kamassi keel † • matori keel † (koibali keel †) • juratsi keel †
kindla klassifikatsioonita keeled	meštšera keel † • muromi keel † • merja keel † • tšuudi keel † •